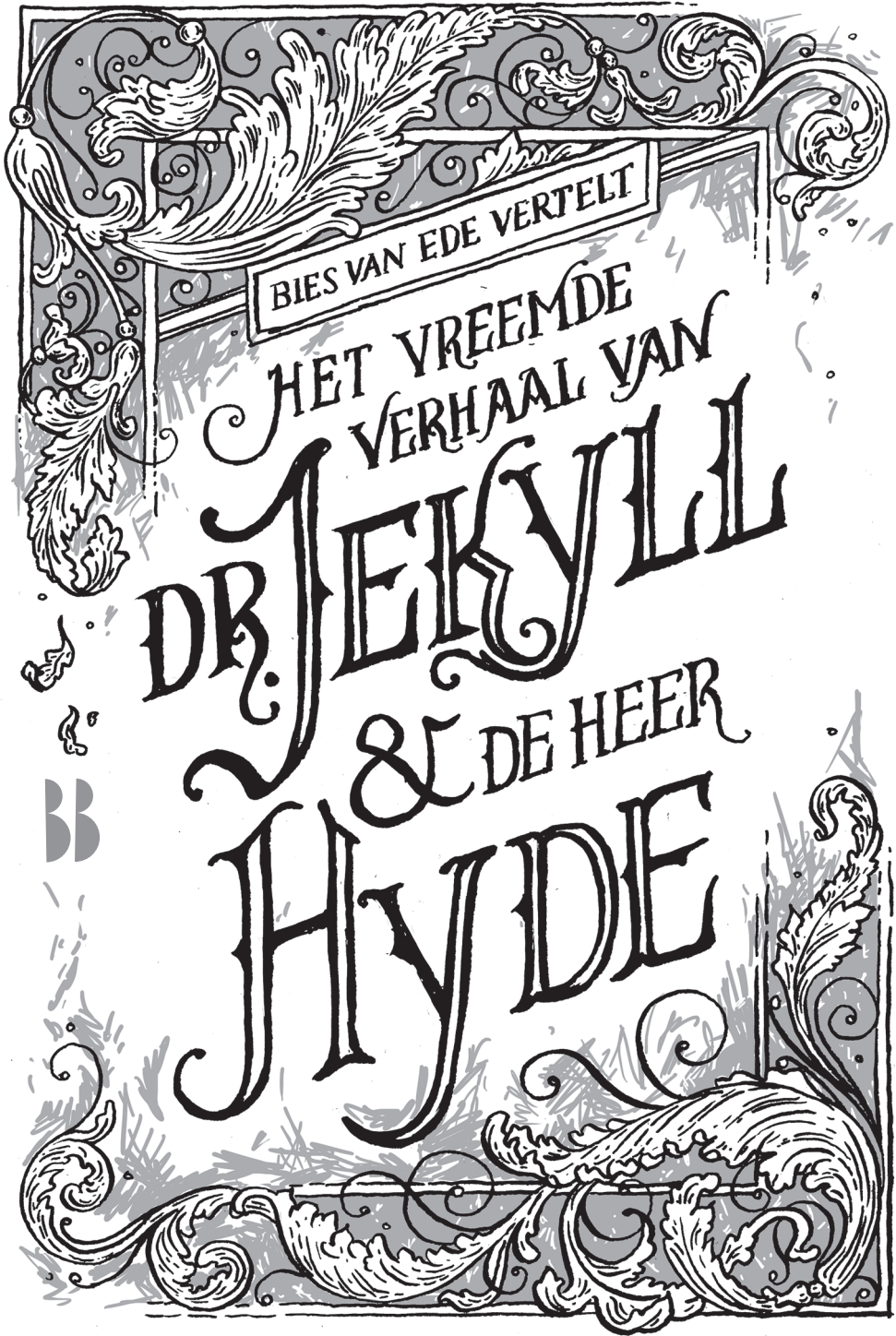

BIES VAN EDE VERTELT

HET VREEMDE
VERHAAL VAN
DR. JEKYLL
& DE HEER
HYDE

Voorwoord

Sinds mensen elkaar verhalen vertellen, is het griezelige verhaal populair. Monsters, draken, reuzen met één oog, bloedzuigers in welke vorm dan ook, levende doden, bloeddorstige sprookjeswezens – ze doen het altijd goed.

Griezelverhalen zijn al spannend wanneer ze over mythische, bovenaardse en buitenaardse wezens gaan. Echt eng worden ze pas als ze over mensen gaan. Hoe buitenaards een buitenaards wezen ook is, hoe reusachtig een reus of vuurspuwend een draak, ze zijn wat ze zijn. Een draak spuwt vuur omdat-ie dat nou eenmaal doet. Een vampier drinkt bloed omdat hij dat nou eenmaal moet. Het is gewoon de aard van het beestje.

Maar wat is precies de aard van een mens? Een mens is nooit wat hij lijkt, en een mens in een griezelverhaal doet bijna nooit wat er van hem verwacht wordt. De enige echte onmens is altijd weer de mens.

Dat maakt griezelverhalen over mensen voor mij de allerengste. Ze laten je nadenken over wat je zelf zou doen.

De mens is het enige wezen dat bang is voor zichzelf.

Het vreemde verhaal van dr. Jekyll en de heer Hyde is een klassieker omdat het gaat over een man die het monster in zichzelf losmaakt en zo aan zichzelf ten onder gaat. Het gaat over alles wat we eng vinden, omdat het over onszelf kan gaan.

Het is niet helemaal toevallig dat *Frankenstein*, dat andere klassieke griezelverhaal, en *Jekyll en Hyde* in dezelfde periode geschreven zijn. Het was de tijd waarin de mens ontdekte dat hij de wereld met de ene na de andere uitvinding naar zijn hand kon zetten – en dat dat vreselijk mis kon gaan.

Robert Louis Stevenson schreef met *Het vreemde verhaal van dr. Jekyll en de heer Hyde* een klassieker en creëerde tegelijkertijd een genre. Na

anderhalve eeuw is de wereld van Jekyll en Hyde misschien ouderwets geworden, maar het verhaal zelf is dat zeker niet. Alle Marvel-helden van nu zijn gebaseerd op Jekyll en Hyde.

Het uitgangspunt is altijd hetzelfde: een wetenschappelijk experiment gaat mis en de mens verandert in een ander wezen. Held of monster, dat maakt even niet uit.

Als je *Jekyll en Hyde* gelezen hebt, zul je het verhaal overal om je heen tegenkomen; op het journaal en in boeken, films en series. Want zo gaat dat met klassiekers: van een goed recept kun je blijven genieten.

Bies van Ede

WAT ER GEBEURDE BIJ DE DEUR

eneer Utterson, de jurist, was een man met een ruw gezicht dat nooit glimlachte; hij was koel, afstandelijk in de omgang, niet sentimenteel, mager, lang, stoffig, saai en toch op de een of andere manier vriendelijk.

Als hij in goed gezelschap was en de wijn hem beviel, kwam er iets bijzonder menselijks in zijn blik.

Je hoorde dat nooit terug in wat hij zei, maar zag het wel terug in zijn daden.

Zelf leefde hij sober; dronk gin als hij alleen was om zijn verlangen naar goede wijn in te perken en hoewel hij van toneel hield, was hij al twintig jaar geen theater meer binnengelopen.

Maar hij was gul en verdraagzaam voor mensen die van het rechte pad dreigden te raken. Ze verbaasden hem en hij was soms haast jaloers op hoe gedreven ze misdaden begingen en bij elke misstap zou hij hen eerder helpen dan veroordelen.

‘Ik heb een beetje hetzelfde als Kaïn uit de Bijbel,’ zei hij altijd. ‘Als mijn medemens zichzelf kapot wil maken, moet hij dat beslist doen.’

Zo was hij voor mensen met wie het verkeerd af dreigde te lopen vaak de laatste betrouwbare kennis en de laatste met een goede invloed. En zolang

ze hem in zijn appartement bleven opzoeken, hadden ze zijn steun en leek niets te veranderen aan zijn gedrag. Dat zal hem weinig moeite gekost hebben, want met de beste wil ter wereld kon je hem niet anders omschrijven dan als een gesloten mens.

Ook zijn vriendschappen leken voort te komen uit ruimdenkendheid en hartelijkheid. Meneer Uttersons vrienden waren de mensen die hij min of meer toevallig was tegengekomen, zoals dat bij bescheiden mensen gaat.

Zijn vrienden waren familieleden en de mensen die hij al uit zijn jeugd kende. Zijn vriendschap was als klimop die langzaam groeide en het niet uitmaakte waar ze zich aan vasthechte.

Dit moest wel de verklaring zijn voor zijn vriendschap met Richard Enfield, een verre neef die zich veel vertoonde in de uitgaanswereld. De meeste mensen snaptten niet wat de twee in elkaar zagen of welke overeenkomsten ze hadden. Mensen die hen weleens tegenkwamen op hun zondagse wandelingen beweerden dat ze haast nooit een woord wisselden, verveeld voor zich uit keken en bijna blij leken als ze een passerende bekende konden begroeten. Toch vonden ze hun wandeling belangrijk – het was het hoogtepunt van de week. Om er volop van te kunnen genieten, lieten ze niet alleen sociale uitnodigingen lopen, maar ook belangrijke zakelijke ontmoetingen.

Het was toeval dat ze op een van hun tochtjes door een achterafstraat in een drukke Londense wijk liepen. Het was een korte en stille straat, die doordeweeks drukker bezocht werd. De winkels in de straat draaiden zo te zien goed en de winkeliers probeerden hun gevels steeds mooier en uitnodigender te maken, alsof de etalages een rij stralend lachende verkoopsters waren.

Zelfs op zondag, als de etalages verborgen waren achter pasgeverfde luiken en er maar weinig mensen liepen, sprong de straat uit de armoedige

buurt als een kampvuur in een donker bos. De glimmende ruiten, de goed onderhouden winkelpuilen en de schone straten waren een plezier om naar te kijken.

Twee huizen van de hoek, links als je oostelijk liep, werd de rij winkelpanden onderbroken door een poort waar een binnenplaats achter lag. Op die plek sprong een somber gebouw iets naar voren. Het had twee verdiepingen en aan de straatkant waren geen ramen. Er was een deur met een paar treden en erboven de blinde muur van de verdieping.

Het huis wekte de indruk van langdurig achterstallig onderhoud. De deur had geen bel of klopper en was afgebladderd en vies. Zwervers hurkten weg in het portiek om te roken, kinderen speelden winkeltje op de treden van het bordes en al die tijd was er blijkbaar niemand die hen wegjoeg of de schade herstelde.

Utterson en Enfield liepen aan de overkant van de straat, maar toen ze ter hoogte van de deur waren, wees Enfield met zijn wandelstok.

‘Heb je die deur ooit eerder gezien?’ vroeg hij. Nadat Utterson knikte, zei hij: ‘Er hoort een vreemde gebeurtenis bij die deur.’

‘O?’ zei Utterson belangstellend. ‘Vertel.’

‘Nou, het zit zo,’ zei Enfield. ‘Ik ging op een nacht naar huis, ik was ergens aan de andere kant van de wereld geweest, het zal tegen drie uur hebben gelopen en het was midden in de winter. Mijn route liep door een stuk stad waar letterlijk niets anders van zichtbaar was dan de straatlantaarns. Het was er uitgestorven, iedereen sliep al, en al die straten waren verlicht alsof er een optocht langs zou komen, maar ze waren zo verlaten als een kerk. Uiteindelijk raakte ik in zo’n trance waarin je loopt te luisteren en luisteren en je hoopt dat je een agent tegenkomt.’

Plotseling zag ik twee gedaanten, de ene was een kleine man die in een stevig tempo oostelijk liep en de andere een meisje van een jaar of acht of

ten dat in volle vaart een zijstraat uit rende. Op de hoek botsten ze tegen elkaar op – dat was onvermijdelijk – en toen gebeurde er iets afschuwelijks. De kleine man liep doodkalm over het meisje heen dat op de grond was gevallen en liet haar huilend achter. Als ik het vertel klinkt het niet zo erg, maar het was vreselijk om te zien. Die vent was geen mens, hij ging als een soort stoomwals over haar heen.

Ik slaakte een kreet, trok een sprintje, greep hem bij zijn kraag en bracht hem terug naar het kermende meisje, om wie al een paar mensen heen stonden. Hij bleef volkomen kalm en verzette zich niet, maar hij wierp me een blik toe waar het zweet me van uitbrak. Zó smerig, zó gemeen.

Het groepje mensen bleek de familie van dat meisje te zijn. Ze was erop ingestuurd om de dokter te halen en die verscheen al vrij snel.

Het viel allemaal reuze mee volgens die arts, het was meer de schrik dan iets anders. Dat had het einde van die hele zaak kunnen zijn, maar er was iets gek. Ik had onmiddellijk een enorme afkeer van dat mannetje en de familie van het meisje natuurlijk ook. Maar het was de reactie van die dokter die ik opvallend vond. Hij was zo'n dertien-in-een-dozijn-type: niet oud en niet jong. Hij had een sterk Schots accent en was zo gevoelig als een doedelzak. Maar hij was net als wij: iedere keer als hij naar mijn gevangene keek, zag je zijn gezicht wit wegtrekken. Hij leek zich zelfs te moeten inhouden om die man niet aan te vallen.

We voelden min of meer van elkaar wat we dachten en omdat hem de nek omdraaien niet tot de mogelijkheden behoorde, besloten we over te gaan tot het meest haalbare. We vertelden hem dat we zóveel kabaal zouden schoppen dat zijn naam tot in alle uithoeken van de stad bekend werd en hij zich nergens meer kon vertonen. Als hij nog ergens vrienden had en een goede naam, dan gingen wij ervoor zorgen dat hij die allemaal kwijtraakte.

En terwijl we dat vuurtje flink hoog opstookten, probeerden we zo goed

en zo kwaad als het ging de vrouwen bij hem uit de buurt te houden. Ze leken wel wilde harpijen. Ik heb nog nooit een kring met zulke van haat vertrokken gezichten gezien. En in het midden stond die man met een soort van zwarte snerende kalmte over zich. Hij was bang, dat zag ik wel, maar eerlijk, Utterson, hij stond erbij als de duivel zelf.

‘Als u geld wilt verdienen aan dit ongeluk,’ zei hij, ‘ben ik vanzelfsprekend machteloos. Een heer wil te allen tijde een schandaal vermijden. Noem uw prijs.’

Dus we wisten honderd pond uit zijn zakken te kloppen om aan de familie van het meisje te geven. Hij zou het liefst nee hebben gezegd, maar hij begreep wel dat hij het van ons niet kon winnen, dus hij stemde toe.

Toen moesten we het geld in handen krijgen, en waar denk je dat hij ons heen bracht? Naar deze deur! Hij had een sleutel, ging naar binnen en kwam redelijk snel terug met tien pond in gouden munten en met een cheque voor de rest van het bedrag. Hij was ondertekend met een naam die ik niet hardop kan noemen want dat zou mijn hele verhaal verpesten, maar het was een heel bekende naam, van een beroemdheid, eentje die vaak in de krant staat.

Die handtekening op zich was nog veel meer waard dan honderd pond, als hij tenminste echt was. Ik zei tegen mijn kleine gevangene dat het nogal gek is dat iemand om vier uur 's ochtends in een kelder verdwijnt en terugkomt met een cheque van tegen de honderd pond die door iemand anders is getekend.

Maar hij bleef volkomen kalm en nog steeds snerend zei hij: ‘Maak je maar geen zorgen, ik blijf wel bij jullie en dan gaan we morgen naar de bank en zal ik de cheque persoonlijk inwisselen.’

Dus zo vertrokken we; de vader van het meisje, de dokter en ik, en in mijn werkkamer wachtten we tot de banken opengingen.

De volgende ochtend liepen we na het ontbijt met z'n allen naar de bank. Ik overhandigde de cheque persoonlijk bij de balie en zei dat ik goede redenen had om te denken dat hij vals was. Maar nee hoor, hij was echt.'

'Sjonge,' zei Utterson.

'Ja, je kijkt er net zo tegenaan als ik. Dit is een vervelend verhaal, want onze dader was iemand om met een grote boog omheen te lopen, echt een kwaadaardig type, en degene die de cheque had ondertekend is het toonbeeld van keurigheid, en behoorlijk succesvol en – wat het nog erger maakt – het is iemand die veel aan liefdadigheid doet. Het was afpersing, als je het mij vraagt; een keurige man werd gechanteerd met een misstap uit zijn verleden. Sindsdien noem ik dit pand het Chantagehuis. Maar ook afpersing verklaart niet alles,' besloot hij en hij verzonk in gepeins.

Utterson wekte hem uit zijn overdenkingen door opeens te vragen: 'En de man die de cheque tekende, woont die daar nog?'

'Niet echt een huis voor een beroemdheid, vind je wel?' antwoordde Enfield. 'Maar ik heb zijn adres opgezocht en hij woont ergens verderop aan een plein.'

'En heb je nooit onderzoek gedaan naar dit huis met die deur?' vroeg Utterson.

'Nee, ik wilde me er niet te veel mee bemoeien. Ik vind vragen stellen vervelend omdat je nooit weet wat het antwoord zal zijn. Je stelt één vraag en het is net of er een steen van een berg rolt. Je zit zelf op de top en de steen rolt en hij brengt een andere steen aan het rollen en uiteindelijk krijgt de een of andere nietsvermoedende man die in zijn tuin aan het werk is een kei op zijn hoofd. Niemand had kunnen denken dat hij iets met de zaak te maken had en nu moet zijn familie bij wijze van spreken een andere achternaam aannemen. Nee, ik heb er een leefregel van gemaakt: hoe idioter de toestand lijkt, hoe minder vragen ik stel.'

‘Dat is heel verstandig,’ zei de jurist instemmend.

‘Maar ik heb het pand wel bestudeerd, gewoon voor mezelf,’ zei Enfield, ‘en het lijkt amper een woonhuis. Het heeft geen andere buitendeur en deze ene lijkt door niemand gebruikt te worden, behalve heel af en toe door de man uit mijn verhaal. Er zijn op de verdieping drie ramen die uitkijken op de binnenplaats. Beneden zijn geen ramen. De ramen boven worden schoongemaakt, maar ze zijn altijd dicht en er is een schoorsteen die meestal rookt, wat aangeeft dat het pand bewoond wordt, maar zeker weten doe je dat niet. Het is zo’n wirwar van bouwsels aan die binnenplaats dat je niet kunt zeggen bij welk huis de schoorsteen hoort.’

De twee mannen liepen verder en waren een poosje stil. Toen zei Utterson: ‘Enfield, dat is een goede leefregel van je.’

‘Vind ik ook,’ zei Enfield.

‘Maar ik ben toch nog nieuwsgierig,’ zei Utterson, ‘naar de naam van de man die dwars over dat kind heen liep.’

‘Ik denk dat ik je die wel kan vertellen,’ zei Enfield. ‘Hij heet Hyde. De heer Hyde.’

‘Hm, en hoe zou je hem beschrijven? Hoe ziet hij eruit?’

‘Dat is een lastige. Er is iets mis met zijn uiterlijk. Het is bijzonder onaangenaam, het heeft iets verwerpelijks. Ik heb nog nooit iemand ontmoet die ik zó afstotelijk vind terwijl ik niet eens goed weet waaróm. Hij moet mismaakt zijn, hij roept een enorm gevoel van mismaaktheid op, hoewel je niet kunt aanwijzen wat er dan is. Het is een man met een opvallend uiterlijk en toch kan ik niets opvallends opnoemen. Vind je dat nou niet gek, dat ik hem gewoon niet aan je kan beschrijven? En dat komt niet doordat mijn geheugen me in de steek laat, want ik zie hem scherp voor me.’

Meneer Utterson liep een stukje zwijgend naast hem. Hij werd zichtbaar in beslag genomen door zijn eigen gedachten.

‘Weet je zeker dat hij een sleutel had?’ vroeg hij uiteindelijk.

‘Beste man...’ zei Enfield verbaasd.

‘Ja, ik weet het,’ antwoordde Utterson, ‘ik weet dat het vreemd lijkt. Dat ik je niet vraag naar de naam van de andere partij komt doordat ik die naam al ken. Weet je wat het is, Richard, je verhaal is niet helemaal nieuw voor me. Ik kan er alleen vanwege mijn beroepsgeheim niets over zeggen. Als je op een bepaald punt onzorgvuldig bent geweest, kun je jezelf maar beter corrigeren.’

‘Dat had je ook wel eerder kunnen zeggen!’ zei de ander een beetje aangeslagen. ‘Maar wat ik vertelde, klopt tot in de details. Die kerel had een sleutel en ik weet dat hij hem nog steeds heeft, want ik zag dat hij hem niet eens een week geleden nog gebruikte.’

Meneer Utterson zuchtte diep, maar hij zei niets en de jonge Enfield sloot uiteindelijk af met: ‘Het is een goede les, ik had niet moeten roddelen. Het spijt me als ik loslippig ben geweest. Laten we het er maar niet meer over hebben.’

‘Hand erop, Richard,’ zei de jurist uit de grond van zijn hart.